Načela stjecanja državljanstva

Brković, Melisa

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:695063

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

Repository Faculty of Law University of Zagreb

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Katedra za upravno pravo

Melisa Brković

NAČELA STJECANJA DRŽAVLJANSTVA

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Frane Staničić

Zagreb, 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Melisa Brković, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada „Načela stjecanja državljanstva" te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Melisa Brković, v.r.

SAŽETAK:

Državljanstvo predstavlja poseban pravni odnos između državljana i države. Hrvatska je kroz povijest bila u sastavu raznih država što je posljedično dovelo do mijenjanja i razvijanja instituta državljanstva. Neizostavno je spomenuti i apatride. Apatridi su osobe bez državljanstva. Načela stjecanja državljanstva su : ius sanguinis, ius soli i ius domicili. U praksi je jako teško primjenjivati samo jedno načelo. Zbog toga najčešće dolazi do njihove kombinacije. Rad sadrži pregled načela kroz Zakon o hrvatskom državljanstvu, ali je također razrađeno stjecanje u svijetu i Europi. Državljanstvo se često uzima 'zdravo za gotovo', ali državljanstvo za sobom otvara čitav niz pitanja i mogućih problema. Migracije također ugrožavaju državljanstvo iz raznoraznih razloga (ugrožavanje kulturnog i nacionalnog identiteta i sl.). Iako je Hrvatska zemlja emigracije ipak se suočava s problemima migranata. Globalizacija i sve veće kretanje ljudi nameće potrebu prilagodbe državljanstva suvremenim zahtjevima.

Ključne riječi: državljanstvo, Zakon o hrvatskom državljanstvu, ius sanguinis, ius soli, ius domicili, migracije

ABSTRACT:

Citizenship represents a special legal relationship between the citizen and the state. Throughout history, Croatia has been part of various states, which consequently led to changes and development of the institute of citizenship. It is inevitable to mention stateless persons. Stateless persons are persons without citizenship. The principles of acquiring citizenship are: ius sanguinis, ius soli and ius domicili. In practice, it is very difficult to apply only one principle. Because of that, they are often combined. The paper contains an overview of the principles through the Croatian Citizenship Act and acquisition in the world and Europe is also elaborated. Citizenship is often taken for granted, but citizenship opens up a whole range of questions and potential problems. Migrations also endangers citizenship for various reasons (endangerment of cultural and national identity, etc.). Although Croatia is a country of emigration, it still faces the problem of migrants. Globalization and the increasing movement of people imposes the need to adapt citizenship to modern requirements.

Key words: citizenship, Croatian Citizenship Act, ius sanguinis, ius soli, ius domicili, migrations

SADRŽAJ

1. UVOD 1
2. POVIJESNI PREGLED DRŽAVLJANSTVA 2
3. POJAM DRŽAVLJANSTVA 4
4. PRAVNI IZVORI 5
4.1. Međunarodni izvori 5
4.2. Domaći izvori : 6
5. NAČELA STJECANJA DRŽAVLJANSTVA 9
5.1. Ius sanguinis 10
5.2. Ius soli 13
5.3. Ius domicili 15
6. STJECANJE DRŽAVLJANSTVA U HRVATSKOM PRAVU 16
6.1. Ius sanguinis prema ZHD-u 16
6.2. Ius soli prema ZHD-u 17
6.3. Prirođenje (naturalizacija) 17
7. SUDSKA PRAKSA 21
8. POVEZANOST MIGRACIJA I DRŽAVLJANSTVA 24
9. ZAKLJUČAK 28
10. LITERATURA 29

1. UVOD

Državljanstvo ljudima daje osjećaj pripadnosti i identifikacije. Osim toga, iz državljanstva proizlaze brojna prava, ali i obveze. *,,Uistinu, ponekad se državljanstvo opisuje kao "pravo na imanje prava. "* [1]

Unatoč tome što državljanstvo često uzimamo 'zdravo za gotovo', u svijetu i dalje postoji jako veliki broj apatrida. UNHCR, organizacija osnovana 1950. godine se između ostaloga bavi pitanjima apatridnosti.

Hrvatska je tokom povijesti bila u sastavu raznih država stoga rad sadrži pregled razvoja instituta državljanstva do donošenja Zakona o hrvatskom državljanstvu 1991. Također, obzirom na normativnu prisutnost rimskog prava u našem pravnom sustavu i na činjenicu što se i Ustav iz 1990. godine temeljio na načelima rimskog prava, bilo je potrebno ukazati na određene posebitosti građana u rimskom pravu. [2]

Bez pravnih izvora bilo bi jako teško definirati bilo koji pravni institut pa tako i državljanstvo. Rad sadrži međunarodne izvore, ali i domaće pravne izvore relevantne za državljanstvo.

Cilj ovog rada je objasniti koji su načini stjecanja državljanstva i u kojoj mjeri i na koji način su zastupljena u Europi, ali i svijetu. Također je razrađeno stjecanje državljanstva po Zakonu o hrvatskom državljanstvu. Neki od oblika su potkrijepljeni i primjerima iz sudske prakse.

Obzirom na bit i ulogu državljanstva, potrebno je osvrnuti se i na sve veći broj imigranata i njihovu vezu s državljanstvom.

[1] UNHCR, Državljanstvo i apatridnost: Priručnik za parlamentarce br.11-2005, str.3., http://archive.ipu.org/PDF/publications/nationality_cr.pdf , pristupljeno: 5. studenog 2022. godine
[2] Petrak Marko, Rimsko pravo i hrvatska pravna tradicija: Latina et Graeca, Vol. 2 No.16, 2009. , str. 74, 83 https://hrcak.srce.hr/file/329776, pristupljeno stranici: 5.studenog 2022. godine

2. POVIJESNI PREGLED DRŽAVLJANSTVA:

Rimsko pravo razlikovalo je slobodne i neslobodne građane. Čak ni svi slobodni stanovnici rimske države nisu imali jednaku pravnu sposobnost. Ius civile je vrijedilo samo za rimske građane. Razlikovali su se cives, Latini i peregrini. *„Rimsko građanstvo stjecalo se rođenjem, manumisijom robova po rimskom građaninu i podjeljivanjem civiteta pojedincima ili skupinama odnosno čitavim općinama i pokrajinama, po aktima rimske vlasti(naturalizacija)."* [3] 212. godine konstitucijom cara Karakale (constitutio Antoniniana) Rimljani su dali građanstvo svim slobodnim stanovnicima carstva isključujući dediticijske peregrine. Peregrini dediticii su predstavljali najnižu kategoriju rimskih podanika te su se nakon ratnog otpora konačno predali Rimljanima.

Začetci državljanstva pojavili su se još 700 godina prije Krista, a odnosili su se na pripadnike određene zajednice.[4] Državljanstvo se razlikovalo nekad i sad. *„Njegov nastanak vezan je uz Grčku i Rim, no o modernom državljanstvu možemo govoriti tek od Američke i Francuske revolucije, kad su uspostavljeni novi društveni odnosi, koji su se temeljili na načelu narodnog suvereniteta i načelu jednakosti državljana."* [5]

Obzirom na zanimljivu povijest Hrvatske valja spomenuti neke ključne trenutke vezane uz razvoj državljanstva. Za vrijeme feudalnog razdoblja u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji državljanstvo u modernom smislu nije postojalo, ali su se ipak razlikovali državljani od stranaca. Temeljno načelo stjecanja državljanstva bilo je načelo ius sanguinis. Osim stjecanja državljanstva rođenjem, državljanstvo se moglo steći i naturalizacijom; svečanom ili prešutnom. U Hrvatskoj i Slavoniji se snažno isticala hrvatsko- slavonska pripadnost usprkos zbivanjima u Ugarskoj kojima se naglašavala ugarska jedinstvenost.[6]

Uvođenjem Oktroiranog ustava 1849. godine hrvatsko - slavonski i ugarsko - hrvatski pripadnici postali su austrijski državljani. Opći građanski zakonik imao je ključnu ulogu u oblikovanju modernog državljanstva na hrvatsko – slavonskom području. OGZ je stupio na snagu 1853. godine. Ius sanguinis bio je definiran u čl.28. OGZ-a prema kojemu su austrijsko

[3] Horvat, Marijan, Rimsko pravo, Pravni fakultet, Zagreb, 2002., str. 112.
[4] Puljko, Vjekoslav, Državljanstvo i vojna obveza, u : Pravni vjesnik Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2009. str.10., https://www.pravos.unios.hr/pfo/sites/default/files/Vjesnik-pdf/Izdanja/Pravni-vjesnik-2009-1.pdf , pristupljeno stranici: 2. studenog 2022. godine
[5] Kosnica Ivan, Državljanstvo i Opći građanski zakonik u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji od 1853. do 1879., Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 63 No. 5-6, 2013. , str.1144, https://hrcak.srce.hr/file/171883, pristupljeno stranici 2.studenog 2022. godine
[6] Ibid

državljanstvo stjecala djeca austrijskog državljanina. *,,Uz primjenu načela ius sanguinis važno mjesto u prvotnom sustavu pravila OGZ-a imala je odredba prema kojoj su austrijsko državljanstvo stjecali svi stranci koji su deset godina kontinuirano prebivali u zemlji pod uvjetom da nisu kažnjeni za zločin (ius domicili)."* [7] 1879. godine donesen je Zakon o stjecanju i gubitku ugarskog državljanstva kojim su odredbe Općeg građanskog zakonika o stjecanju državljanstva ukinute. Iako su te odredbe OGZ-a ukinute, novi Zakon se ipak temeljio na njima odnosno na načelu ius sanguinis. *,, Bitna novost bila je u tome što se državljanstvo više nije moglo steći namještenjem u javnu službu, a također je pooštren i režim redovne naturalizacije."* [8]

Nastankom Kraljevine SHS 1918. godine promovirana je koncepcija jedinstvenog naroda. Na istoj koncepciji se temeljio i Ustav Kraljevine SHS. Zakon o državljanstvu Kraljevine SHS stupio je na snagu 1928. godine i njime je unificirano stjecanje i gubitak državljanstva. Zakonom o državljanstvu reguliran je i način stjecanja državljanstva temeljem redovite naturalizacije, zatim izvanredne naturalizacije za strance koji nisu udovoljavali uvjetima desetogodišnjeg prebivanja u Kraljevini ni pretpostavke narodnosti.[9] Provodila se politika favoriziranja Srba, Hrvata i Slovenaca.

Današnje uređenje instituta državljanstva zapravo slijedi jugoslavensko uređenje. Ondašnji Zakon predviđao je sljedeće načine stjecanja: 1. ius sanguinis, 2. rođenjem na teritoriju SFRJ, 3. prirođenjem i 4. po međunarodnim ugovorima.

[7] Ibid, str.1150.
[8] Ibid, str.1160.
[9] Kosnica, Ivan, Odnos državljanstva i nacionalne pripadnosti u Kraljevini SHS/Jugoslaviji, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 68 No.1, 2018. , str. 76, https://hrcak.srce.hr/file/288281 , pristupljeno stranici: 2. studenog 2022. godine

3. POJAM DRŽAVLJANSTVA:

Državljanstvo predstavlja poseban pravni odnos između pojedinca i države. Svaka država sama određuje koga će i pod kojim uvjetima smatrati svojim državljanima. Državljanstvo je iznimno važno za svakog pojedinca. Osim što daje osjećaj pripadnosti omogućuje svakom pojedincu da bude nositelj prava i obveza koji iz toga proizlaze. S gledišta međunarodnog prava, država ima autoritativnu ulogu i provodi vlast nad svojim državljanima bilo da se nalaze u državi bilo u inozemstvu. Državljaninom se smatra svaka osoba koja je stekla državljanstvo po propisima određene države, a da ga nije naknadno izgubila. [10]

Jednako kao što je potrebno definirati državljanstvo tako je potrebno i definirati osobe bez državljanstva. Osobe bez državljanstva nazivaju se apatridima. UNHCR je organizacija Ujedinjenih naroda osnovana 1950. godine koja se bavi zaštitom izbjeglica, izgradnjom bolje budućnosti, zaštitom apatrida. Do apatridije može doći iz raznih razloga kao što su npr. promjene na međunarodnom planu koje uključuju promjene granica, odricanje od državljanstva, sukob zakona itd.[11] Republika Hrvatska je stranka dviju veoma bitnih konvencija vezanih za navedeno područje; Konvencije UN-a o pravnom položaju osoba bez državljanstva iz 1954. godine te Konvencije o smanjenju slučajeva bezdržavljanstva iz 1961.

Državljanstvo podrazumijeva prava i obveze čiji je nositelj pojedinac. *„Državljanstvo je temeljno pravo čovjeka jer je ono ništa drugo do pravo na uživanje prava. "* [12] Potrebno je razlikovati državljane i strance. Stranci podliježu posebnom pravnom režimu. Prema čl. 3. st. 1 .t. 5. Zakona o strancima[13], stranac je svaka osoba koja nema hrvatsko državljanstvo.

S gledišta međunarodnog privatnog prava, državljanstvo predstavlja jednu od najznačajnijih poveznica. *„ZMPP je kod prava osobnog statusa prihvatio poveznicu državljanstvo kao poveznicu za određivanje pravne i poslovne sposobnosti fizičke osobe (čl.14.), proglašenje nestale osobe umrlom i dokazivanje smrti(čl.17.) i za osobno ime (čl.81)."* [14]

---

[10] Guštin, Matko, Državljanstvo kao temeljna odlika državnog suvereniteta u Republici Hrvatskoj s osvrtom na države Zapadnog Balkana i građanstvo Europske unije: Paragraf: časopis za pravna i društvena pitanja Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Vol.3 No.1, 2019., str.227.-252., https://hrcak.srce.hr/file/324655 , pristupljeno stranici: 27. listopada 2022. godine

[11] UNHCR Hrvatska, Zaštita osoba bez državljanstva, https://www.unhcr.org/hr/gdje-radimo/zastita-osoba-bez-drzavljanstva , pristupljeno stranici: 27. listopada 2022.

[12] UNHCR, op.cit. (bilj.1), naslovna stranica

[13] Zakon o strancima NN 130/20, 114 /22

[14] Sikirić Hrvoje, Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Tradicionalno XXXIII. Savjetovanje- Aktualnosti Hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 25., Organizator, Zagreb, 2018., str. 74,

Laici često izjednačuju pojmove državljanstvo i nacionalnost, no potrebno je ukazati na njihovu razliku. *Nacionalnost je etnički pojam i predstavlja trajnu pripadnost pojedinca određenoj društvenoj zajednici koja se od drugih razlikuje po povijesti, jeziku, kulturi, religiji i drugim svojstvima te ima svoje zajedničke interese.* [15] Ustav razlikuje kategoriju državljanstva i nacionalnosti u čl. 10. st. 1. *„ Republika Hrvatska štiti prava i interese svojih državljana koji žive ili borave u inozemstvu i promiče njihove veze s domovinom. "* [16]

4. PRAVNI IZVORI

4.1. Međunarodni izvori

Opća deklaracija o ljudskim pravima iz 1948. godine predstavlja jedan od najvažnijih dokumenata 20. st. Iako po svojoj naravi nije obvezujuća, predstavlja temelj ljudskih prava. Što se tiče državljanstva, Opća deklaracija o ljudskim pravima u čl. 15. navodi sljedeće: *„Svatko ima pravo na državljanstvo. Nitko ne smije samovoljno biti lišen svojeg državljanstva niti mu se smije odreći pravo da promijeni svoje državljanstvo."* [17]

Konvencija o smanjenju slučajeva bezdržavljanstva iz 1961. godine u čl. 1. propisuje: *„Država ugovornica dodjeljuje svoje državljanstvo osobi rođenoj na njezinom državnom području koja bi inače bila bez državljanstva. To se državljanstvo dodjeljuje: a) pri rođenju, po sili zakona ili, b) na zahtjev podnesen odgovarajućem tijelu, od strane ili u ime dotične osobe, na način propisan unutarnjim pravom."* [18]

Europska konvencija o državljanstvu, donesena u okviru Vijeća Europe iz 1997. u čl. 2. definira državljanstvo kao pravnu vezu između neke osobe i neke države i ne označava etničko podrijetlo. Prema čl. 3. svaka država će po vlastitom pravu odlučivati tko su njeni državljani. Čl. 4. propisuje načela na kojima će se temeljiti propisi svake države o državljanstvu: 1. svatko ima pravo na državljanstvo, 2. izbjegavat će se apatridnost, 3. nitko neće biti samovoljno lišen njegovog ili njezinog državljanstva, 4. ni brak ni razvod braka

---

https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Sikiric_-__Zakon_o_medjunarodnom_privatnom_pravu%5B1%5D.pdf , pristupljeno stranici: 27. listopada 2022. godine

[15] Šikić, Marko, Pojmovnik, Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol.9 No.2., 2009., str.588., https://hrcak.srce.hr/file/200253, pristupljeno stranici: 27. listopada 2022. godine

[16] Ustav RH, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

[17] Opća deklaracija o pravima čovjeka, 1948., čl.15., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2009_11_12_143.html , pristupljeno stranici: 29. listopada 2022. godine

[18] Konvencija o smanjenju slučajeva bezdržavljanstva, 1961. Čl.1. , https://www.unhcr.org/hr/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/1961-konvencija.pdf , pristupljeno stranici: 29. listopada 2022. godine

između državljanina pojedine države stranke stranog državljanina, a niti promjena državljanstva jednog od supružnika tijekom trajanja braka, neće automatski utjecati na državljanstvo drugog supružnika.[19] Hrvatska nije stranka Europske konvencije o državljanstvu iako ju je potpisala.

4.2. Domaći izvori :

a.) Ustav

Ustav Republike Hrvatske kao temeljni i najviši propis u RH u čl. 9. propisuje sljedeće: ,,*Hrvatsko državljanstvo, njegovo stjecanje i prestanak uređuje se zakonom. Državljanin Republike Hrvatske ne može biti prognan iz Republike Hrvatske niti mu se može oduzeti državljanstvo, a ne može biti ni izručen drugoj državi, osim kad se mora izvršiti odluka o izručenju ili predaji donesena u skladu s međunarodnim ugovorom ili pravnom stečevinom Europske unije. "* [20]

U čl. 10. Ustav garantira zaštitu prava i interesa svojih državljana koji žive ili borave u inozemstvu i promiče njihove veze s domovinom. Također se i dijelovima hrvatskog naroda koji žive u inozemstvu jamči osobita skrb i zaštita RH. [21]

b.) Zakon o hrvatskom državljanstvu

Prvi Zakon o hrvatskom državljanstvu Sabor je donio na sjednici 26. lipnja 1991. godine, a stupio je na snagu 8. listopada 1991. ,,*Sukladno ZHD-u, čl. 30. st. 1. hrvatskim su se državljanima smatrale one osobe koje su 8. listopada 1991.bile hrvatski republički državljani, odnosno koje su taj status stekle prema prije važećim hrvatskim republičkim zakonima o državljanstvu.Osobe koje nisu bile smatrane hrvatskim državljanima na temelju čl. 30. st. 1. ZHD-a jer ga do tada nisu stekle, niti su iskoristile svoje pravo da im se prizna status hrvatskih državljana na temelju čl. 30. st. 2. ZHD-a, (dakle nisu dale pisanu izjavu da se*

[19] Europska konvencija o državljanstvu, 1997., čl. 2.,3.,4 https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/Arhiva/136-5.pdf, pristupljeno stranici: 29. listopada 2022. godine
[20] Ustav RH, op.cit. (bilj.16), čl.9.
[21] Ibid, čl.10.

smatraju hrvatskim državljanima, a imale su 8. listopada 1991. prijavljeno prebivalište u RH najmanje 10 godina) postale su stranci. " [22]

Zakonom o hrvatskom državljanstvu uređuje se hrvatsko državljanstvo, pretpostavke za njegovo stjecanje i prestanak (čl. 1).

ZHD definira tko se sve smatra hrvatskim državljaninom.

,,Hrvatskim državljaninom smatra se osoba koja je to svojstvo stekla po propisima važećim do dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Hrvatskim državljaninom smatra se pripadnik hrvatskog naroda koji na dan stupanja na snagu ovog zakona nema hrvatsko državljanstvo, a na dotični dan ima prijavljeno prebivalište u Republici Hrvatskoj, ako da pisanu izjavu da se smatra hrvatskim državljaninom.

Hrvatskim državljaninom smatra se i osoba koja je upisana u evidenciju o državljanstvu u periodu od 1. ožujka 1978. do 8. listopada 1991., a izdana mu je javna isprava kojom se dokazuje hrvatsko državljanstvo.

Pisana izjava iz st.2. ovoga članka predaje se policijskoj upravi odnosno policijskoj stanici općine na čijem području osoba ima prebivalište.

Utvrđivanje pretpostavki iz stavaka 1.i 2. ovoga članka obavlja policijska uprava odnosno policijska stanica. Ako utvrdi da su ispunjene sve pretpostavke naložit će upis u evidenciju o državljanstvu bez donošenja pisanog rješenja. Ako utvrdi da nisu ispunjene sve pretpostavke odbit će zahtjev rješenjem. " [23]

Prema čl. 30.a: Na prijedlog ministarstva nadležnog za hrvatske branitelje, hrvatskim državljaninom s danom 8. listopada 1991. smatra se nestali i smrtno stradali hrvatski branitelj iz Domovinskog rata koji nema upis u evidenciju hrvatskih državljana. Također, hrvatskim državljaninom se smatra i osoba rođena u razdoblju od 8. siječnja 1977. do 8. listopada 1991., kojoj su u trenutku rođenja oba roditelja imala hrvatsko državljanstvo, ali joj je u evidenciji o

[22] Staničić, Frane, Važnije promjene u hrvatskom državljanskom pravu nakon novele Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2011., Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol.33 No.2,2012. , str. 919., https://hrcak.srce.hr/file/158139 , pristupljeno stranici: 29.listopada 2022. godine

[23] Zakon o hrvatskom državljanstvu, NN 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21

državljanstvu upisano drugo državljanstvo, ako u roku od 3 godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona podnese zahtjev za utvrđivanje hrvatskog državljanstva. [24]

Kao što je prethodno spomenuto, Zakon o hrvatskom državljanstvu stupio je na snagu 8. listopada 1991. U razdoblju između 1991. i 2022. Zakon o hrvatskom državljanstvu mijenjao se 5 puta. Do prve izmjene i dopune došlo je 1992. godine, zatim 2011. godine, 2015., 2019. i do posljednje izmjene i dopune je došlo 2021. godine.

Izmjene Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2015. i 2019. godine su veoma bitne u pogledu rješavanja problema bezdržavljanstva. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2015. godine izmijenio je čl. 30. tako što je dodao novi st. 3. Tim stavkom propisano je sljedeće: *„ Hrvatskim državljaninom smatra se i osoba koja je upisana u evidenciju o državljanstvu u periodu od 1. ožujka 1978. do 8. listopada 1991. , a izdana mu je javna isprava kojom se dokazuje hrvatsko državljanstvo. "* [25] *„ Izmjene i dopune iz 2015. riješile su problem osoba koje su se smatrale hrvatskim državljanima, ali je naknadno utvrđeno da su upisane u evidenciju o državljanstvu administrativnom pogreškom. Te su osobe postale strancima ili su možda čak ostale bez državljanstva, ali izmjenama i dopunama iz 2015. retroaktivno su postale hrvatskim državljanima. "* [26] Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2019. godine dodan je čl. 30.a.[27] Na taj način se riješio problem osoba koje su po zakonu bili hrvatski državljani, ali su administrativnom pogreškom bili upisani u evidencije o državljanstvu drugih republika SFRJ. [28]

Matični ured vodi evidenciju o državljanstvu. Također, matični ured izdaje domovnicu kojom se dokazuje hrvatsko državljanstvo. Domovnica ima svojstvo javne isprave. Prema čl.29. ZHD-a hrvatsko državljanstvo dokazuje se osobnom iskaznicom, vojnom iskaznicom ili putovnicom. Ako hrvatski državljanin ne posjeduje ni jednu od navedenih isprava, državljanstvo dokazuje na temelju domovnice. Domovnica se izdaje iz knjige državljana, jedinstvene evidencije u koju se upisuju osobe koje su po odredbama Zakona o hrvatskom državljanstvu stekle hrvatsko državljanstvo.[29] Zbog agresije na Republiku Hrvatsku 1991.

---

[24] Ibid, 30.a

[25] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu NN 110 / 2015, čl.2.

[26] Staničić, Frane; Analysis of the legal framework concerning stateless persons and persons at risk of statelessness in Croatia (Analiza pravnog okvira koji se odnosi na osobe bez državljanstva i osobe izložene riziku bez državljanstva u Hrvatskoj), 2020. , str. 19. , https://www.refworld.org/pdfid/5f0c2deb4.pdf , pristupljeno stranici: 30. studenog 2022.

[27] Zakon o hrvatskom državljanstvu, loc.cit.

[28] Staničić, Frane, loc.cit.

[29] Domovnica, https://gov.hr/hr/domovnica/354 , pristupljeno stranici: 1. studenog 2022.

godine došlo je do problema zbog smrtno stradalih hrvatskih branitelja, a koji nisu imali upis u evidenciju hrvatskih državljana. Čl. 10. Zakona o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji [30] definira nestale branitelje. Tako se nestalim hrvatskim braniteljem iz Domovinskog rata smatra hrvatski branitelj iz Domovinskog rata koji je nestao u obrani suvereniteta Republike Hrvatske. Osim toga, Hrvatska je do danas riješila većinu slučajeva nestalih i nasilno odvedenih osoba, ali je ukupno 1821 neriješenih slučajeva iz Domovinskog rata. [31]

5. NAČELA STJECANJA DRŽAVLJANSTVA

,, Osobe sa statusom državljanina u vlastitoj državi imaju širok krug političkih, građanskih, gospodarskih i drugih prava i obveza koje se temelje na normama pozitivnog prava. U inozemstvu državljani uživaju diplomatsku i konzularnu zaštitu vlastite države. " [32]

Načela stjecanja državljanstva su: načelo krvne veze (ius sanguinis), načelo područja (ius soli) i načelo prebivališta (ius domicili).

Načelo krvne veze, odnosno ius sanguinis podrazumijeva da dijete stječe državljanstvo svojih roditelja neovisno o tome gdje je ono rođeno i gdje ono, odnosno njegovi roditelji žive. Prema načelu područja (ius soli) dijete stječe državljanstvo one države na čijem je teritoriju rođeno bez obzira na državljanstvo njegovih roditelja. Načelo prebivališta (ius domicili) podrazumijeva stjecanje državljanstva one države na čijem području osoba prebiva.

,,Smatra se da je dobijanje državljanstva po načelu ius sanguinis politički motivirano, a po načelu ius soli se zasniva na etnokulturnim odnosima." [33]

U praksi je teško primjenjivati samo jedno načelo tako da najčešće dolazi do njihove kombinacije.

,,Prvo, u praksi je vrlo teško prihvatiti i provoditi u potpunosti isključivo samo jedno načelo. Zbog toga se gotovo uvijek u pozitivnim zakonodavstvima jedno od tih načela (osobito ius sanguinis o ius soli) uzima kao osnova za stjecanje državljanstva, a onda se radi

[30] Zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihove obitelji NN 121/17, 98/19, 84/21, čl.10.
[31] https://branitelji.gov.hr/mjere-14/nestale-osobe/nestale-osobe-u-domovinskom-ratu-834/834, pristupljeno stranici: 3. prosinca 2022. godine
[32] Šikić, Marko, loc.cit.
[33] Puljko, Vjekoslav, op.cit. (bilj.4), str.14.

upotpunjavanja dalje kombinira s ostalima kao i s drugim mogućim oblicima dodatnih načina stjecanja državljanstva. Drugo, načelo prebivališta, zbog svojih posebnosti, nigdje ne služi kao temeljni način stjecanja državljanstva. " [34]

Osim što paralelno postojanje različitih sustava stjecanja državljanstva može dovesti do apatridije, bipatridije i polipatridije, također može dovesti i do sukoba državljanstva. Sukob državljanstva se može okarakterizirati kao pozitivan *(kada dvije ili više država istovremeno određenoj osobi pripisuju svoje državljanstvo)* ili negativan *(kada dvije ili više država odriču državljanstvo određenoj osobi).* [35]

5.1. Ius sanguinis

Ius sanguinis je načelo karakteristično za europski pravni sustav. No, u praksi dolazi do rasprava o tome je li opravdano da je načelo ius sanguinis i dalje najraširenije.

Postoje određene prednosti načela ius sanguinis kao što su: sprečavanje apatridije, njegovanje političkih veza između djece i političkih zajednica njihovih roditelja itd. Kao negativne strane navodi se da je načelo ius sanguinis neadekvatno, povijesno i normativno nepotrebno. S razvojem medicine i tehnologije javio se novi problem, a to je primjer medicinski potpomognute oplodnje i surogat majčinstva. U nekim državama to pitanje nije uređeno na adekvatan način te dolazi i do sukoba zakona. Nadalje, stjecanje državljanstva na temelju načela ius sanguinis dovodi do toga da djeca vrlo često slijede političku pripadnost i djelovanje svojih roditelja. Time se ne stvaraju pojedinci koji sami odlučuju u kojem smjeru žele ići već se na temelju državljanstva njihovih roditelja može očekivati na koji način će djelovati u političkoj zajednici. Smatra se da načelo ius sanguinis ne može udovoljiti suvremenim potrebama i da može biti zamijenjeno drugim sredstvima. [36]

Promatranje načela ius sanguinis isključivo kroz prizmu 'krvi' neki autori smatraju neprikladnim. Kroz prošlost, muškarci nisu uvijek mogli biti stopostotno sigurno u očinstvo pa bi priznanjem djeteta, odnosno ženidbom potvrđivali da je dijete baš njihovo. S druge strane, djeca rođena od neudanih majki, čiji su očevi nepoznati ili su nestali i sl. su stjecala

[34] Borković, Ivo, Upravno pravo, VII. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Narodne novine, 2002., str. 172.
[35] Ibid, str.173.
[36] Dumbrava, Costica, Bloodlines and Belonging: Time to Abandon Ius Sanguinis, Debating Transformations of National Citizenship, str. 73.-81., https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-92719-0_16.pdf , pristupljeno stranici: 1. studenog 2022. godine

majčino državljanstvo. Načelo ius sanguinis treba shvatiti mnogo šire od puke krvne veze i DNA analize kojom se utvrđuje očinstvo, odnosno majčinstvo. [37]

Hipotetski, potpuno ukidanje načela ius sanguinis izazvalo bi čitav niz problema. Nastala bi situacija u kojoj roditelji ne bi imali isto državljanstvo kao i djeca, razdvajanje obitelji, roditelji ne bi mogli izvršavati svoje dužnosti na prikladan način itd. [38] Iako, u današnjem svijetu kada su granice širom otvorene bi bilo teško zamisliti da bi iste predstavljale baš toliku prepreku.

Ipak, isticanje povijesnog elementa u načelu ius sanguinis nije dovoljno da bi se ukinulo. Općenito, isticanje argumenta povijesnosti za bilo koji institut nije adekvatno. Nije opravdano nešto ukinuti samo zato što pripada povijesti. Načelo se može modernizirati i prilagoditi potrebama suvremenog doba. Također, načelo ius sanguinis se smatra najlakšim načinom stjecanja državljanstva i najboljim načinom pružanja zaštite djece. Zagovaratelji potrebe moderniziranja načela ius sanguinis se pozivaju i na čl.7. Konvencije UN-a o pravima djeteta[39] koji glasi: *„1. Odmah nakon rođenja dijete mora biti upisano u matične knjige te mu se mora jamčiti pravo na ime, pravo na državljanstvo i, koliko je to moguće, pravo da zna za svoje roditelje i da uživa njihovu skrb. 2. Države stranke osigurat će primjenu ovih prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom i obvezama koje proizlaze iz odgovarajućih međunarodnih instrumenata u ovom području, osobito ako bi dijete inače ostalo bez državljanstva."* [40]

Nažalost, još uvijek postoje države koje diskriminiraju žene te je omogućeno stjecanje državljanstva isključivo po ocu. To su uglavnom sjevernoafričke i bliskoistočne države. Neke od država koje ne dopuštaju stjecanje majčinog državljanstva su: Iran, Kuvajt, Somalija. Djeca koja ne mogu steći majčino državljanstvo suočavaju se s brojnim problemima. Na taj način dolazi do lakšeg kršenja dječjih prava, nemogućnosti obrazovanja i pružanja zdravstvenih usluga, sklapanja dječjih brakova i sl.

---

[37] Abrams, Kerry: No More Blood, Debating Transformations of National Citizenhip, str.121.-125. , https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6718&context=faculty_scholarship , pristupljeno stranici: 2.studenog 2022. godine

[38] Tanasoca, Ana: Disturbing Some, but Not All,Rights of Citizenship According to Ius Sanguinis, Debating Transformations of National Citizenship, str.143.-148., https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-92719-0_28.pdf , pristupljeno stranici: 2. studenog 2022. godine

[39] Ersbøll, Eva, Retain Ius Sanguinis But Not Take it Literally, Debating Transformations of National Citizenship, str.137.-142., https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-92719-0_27.pdf, pristupljeno stranici: 2. studenog 2022. godine

[40] Konvencija o pravima djeteta, https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf , pristupljeno stranici: 29. studenog 2022. godine

Postoje međunarodni instrumenti kojima se osigurava zaštita od diskriminacije kao što su Konvencija o pravima djeteta i Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena.[41]

Bračna veza je kroz povijest imala različitu važnost pa je samim time i utjecaj bračne veze na državljanstvo bio različit. Neka starija shvaćanja su zagovarala jedinstvo državljanskog statusa bračnih drugova i to zbog obiteljskih interesa. Državljanstvo muža bilo je odlučujuće kada muž i žena nisu imali isto državljanstvo. Udajom je žena stjecala muževo državljanstvo, a djeca očevo. Nakon Prvog svjetskog rata se počinju javljati ideje o potrebi ravnopravnosti žene. Bitno je istaknuti i ulogu Komisije za pravni položaj žene koja je osnovana nakon Drugog svjetskog rata čiji je zadatak bio izrađivanje konkretnih prijedloga u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda. Važni međunarodni dokumenti na ovom području su: Konvencija o državljanstvu žene zaključena u Montevideu 1933. godine koja ujedno predstavlja prvu međunarodnu konvenciju koja je utvrdila ravnopravnost muškaraca i žena, zatim Konvencija o državljanstvu udane žene koja je stupila na snagu 11. kolovoza 1958. godine, Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena koju je Opća skupština UN- a usvojila 12. prosinca 1979. godine. Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena priznala je jednako pravo ženama kao i muškarcima, a u vezi stjecanja, promjene ili zadržavanja svog državljanstva. Također su ženama zajamčena jednaka prava kao i muškarcima vezano za državljanstvo djeteta. Osim dva krajnja oblika prema kojima jedni negiraju ravnopravnost žene, a drugi jamče ravnopravnost, postoji čitav niz prijelaznih oblika. Prema našem zakonodavstvu, sklapanje odnosno rastava braka nema utjecaja na državljanstvo bračnih drugova. [42] U nekim zemljama dolazi do diskriminacije žena zbog pravila da samo muškarci mogu prenijeti državljanstvo na dijete. Prema podacima iz 2019. godine, od 203 države u svijetu njih čak 42 nisu dopuštale ženama prenošenje državljanstva na dijete. Uglavnom se radi o arapskim zemljama. [43]

[41] UNHCR, Gender discrimination and childhood statelessness, https://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/Gender-discrimination-childhood-statelessness-web.pdf , pristupljeno stranici: 3. studenog 2022. godine

[42] Borković Ivo, op.cit.(bilj.33), str. 173., 174., 175.

[43] Mignot, Jean-François, By soil and blood: Citizenship laws in the world, 2019. https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-02334206/ , pristupljeno stranici: 8.studenog 2022. godine

5.2. Ius soli

U prošlosti se ius soli smatrao jednostavnijim načinom stjecanja državljanstva, ali danas i nije tako jednostavno. Čest predmet rasprave u političkim krugovima je upravo vezan uz ius soli; treba li djecu imigranata smatrati državljanima države u kojoj su rođeni.

Bezuvjetni ius soli je karakterističan za Sjedinjene Američke Države. Tako 14. amandman ratificiran 1868. godine jamči državljanstvo svim osobama rođenim ili naturaliziranim u Sjedinjenim Američkim Državama.[44] Druge države propisuju dodatne uvjete za stjecanje državljanstva kao što su npr. Kolumbija, Dominikanska Republika, Haiti, Surinam. Npr. u Kolumbiji, osoba se smatra rođenom u Kolumbiji ako se radi o roditeljima nedržavljanima koji imaju prebivalište u državi u trenutku rođenja djeteta. Osoba se smatra rođenom u Dominikanskoj Republici osim ako nije rođena u obitelji stranih diplomata, stranaca u 'tranzitu' i onih koji ilegalno borave u državi. Postoje i države koje propisuju uvjetni ius soli koji se temelji na državljanstvu roditelja. To su npr. Australija, Portugal, Njemačka, Ujedinjeno Kraljevstvo. *Double* ius soli podrazumijeva stjecanje državljanstva ako su i roditelji bili rođeni na teritoriju te države. [45]

Ius soli je uveden odnosno ojačan u Njemačkoj 2000. godine, u Portugalu 2006. Na Malti je primjerice ukinut 1989. godine. Irska predstavlja posljednji primjer čistog oblika ius soli.[46]

Malta je stekla neovisnost 21. rujna 1964. godine te su automatski malteško državljanstvo stekle: osobe koje su rođene na Malti prije 21. rujna 1964. i ako je barem jedan od njihovih roditelja rođen na Malti, osobe rođene u inozemstvu, a čiji su očevi ili bake i djedovi s očeve strane rođeni na Malti i ako su 20. rujna 1964. još uvijek bili građani Ujedinjenog Kraljevstva i kolonija. Odredbe Ustava koje se odnose na državljanstvo dodatno su dopunjene 1965.

---

[44] Odjeljak 1. : Sve osobe rođene ili naturalizirane u Sjedinjenim Američkim Državama, koje su pod njihovom jurisdikcijom , državljani su SAD –a i države u kojoj borave. Niti jedna država neće donositi niti provodi bilo koji zakon koji bi se smanjio privilegije ili imunitete građana SAD-a; niti jedna država ne smije lišiti bilo koju osobu života, slobode ili imovine, bez odgovarajućeg zakonskog postupka; niti uskraćivati bilo kojoj osobi unutar svoje nadležnosti uskraćivati jednaku zaštitu zakona.

[45]de Groot, Gerard- René; Vonk, Olivier: Acquisition of Nationality by Birth on a Particular Territory or Establishment of Parentage: Global trends regarding ius sanguinis and ius soli, 2018., str.319.-335. https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40802-018-0118-5.pdf , pristupljeno stranici: 3. studenog 2022.godine

[46] Honohan, Iseult: Ius Soli Citizenship, EUDO CITIZENSHIP Policy Brief No.1, https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2010-08/docl_15230_663178382.pdf , pristupljeno stranici: 3. studenog 2022. godine

godine Malteškim zakonom o državljanstvu. Kasnije, 2000. godine, odredbe vezane za državljanstvo su uklonjene iz Ustava i dodane u Malteški zakon o državljanstvu. 1. kolovoza 2007. godine dolazi do izmjena i dopuna zakona koje su omogućile drugoj, kao i sljedećim generacijama Malteža rođenim u inozemstvu stjecanje državljanstva registracijom. Malteški zakon o državljanstvu regulira i stjecanje državljanstva naturalizacijom, naravno pod uvjetom da podnositelj zahtjeva ispunjava određene uvjete. Pod uvjetom da je navršio 18 godina života podnositelj zahtjeva može zatražiti stjecanje državljanstva na temelju naturalizacije ako je stranac ili osoba bez državljanstva, ako je boravio na Malti tijekom 12 mjeseci neposredno prije podnošenja zahtjeva, ako je boravio na Malti u ukupnom razdoblju od najmanje 4 godine, tijekom 6 godina koje su prethodile navedenom razdoblju od 12 mjeseci, ako je osoba dobrog ponašanja, ako posjeduje odgovarajuće znanje malteškog ili engleskog jezika te ako bi bio prikladan građanin Malte. [47]

Ius soli u Europi više ne postoji u svom čistom obliku, ali se javlja pod određenim uvjetima. Ius soli se može promatrati s više aspekata. Primjerice, čisti oblik prema kojemu se državljanstvo dodjeljuje svakome tko je rođen na teritoriju države stvara određene probleme. Tako netko može postati državljanin de facto slučajno jer se silom prilika rodio u određenoj državi ili su pak roditelji ciljano na takav način htjeli postići da dijete stekne državljanstvo određene države. S druge pak strane, postavljanje prevelikih ograničenja za stjecanje državljanstva u smislu načela ius soli predstavlja nepotrebne zapreke.

Još od 2000- ih pokušaji reformiranja regulacije državljanstva u Italiji su se intenzivirali. Tako se 2017. godine raspravljalo se o donošenju novog zakona koji bi se temeljio na načelu ius soli. Talijanski zakon se temelji na načelu ius sanguinis. Ipak, pokušaj reformiranja načela ius soli 2017. godine se pokazao neuspješnim.

Prednosti načela ius soli su u tome što omogućuje onima koji su rođeni na području određene države punopravno sudjelovanje u politici, ekonomiji i ostalim segmentima društva.

[47] https://komunita.gov.mt/en/services/acquisition-of-citizenship/ , pristupljeno stranici: 1. prosinca 2022. godine

5.3. Ius domicili

Kao što je već spomenuto, načelo ius domicili nigdje ne služi kao temeljni način stjecanja državljanstva. Izuzetak od toga predstavlja Država Vatikanskog Grada.

Legge sulla cittadinanza, la residenza e l'accesso u čl.1. propisuje koga se sve smatra državljanima Vatikana. To su: a) kardinali s prebivalištem u Vatikanu ili Rimu, b) diplomati Svete Stolice, c) oni koji borave u Vatikanu zbog obavljanja službe. [48]

Novi zakon stupio je na snagu 2011. godine. Papa Benedikt XVI. zaslužan je za osuvremenjivanje Zakona. Prema starom zakonu o Vatikanskom državljanstvu iz 1929. godine diplomatsko osoblje Svete Stolice nije imalo pravo na državljanstvo, ali je njihov položaj bio uređen dodatnim zakonom iz 1940. kojim je papa Pio XII. uredio status diplomatskog osoblja. Zakon uređuje i mogućnost ulaska u Vatikan osobama s pismenim dopuštenjima. Člankom 4. uređuje se registar državljana.

[48] Stato della citta del Vaticano, CXXXI, Legge sulla cittadinza, la residenza e l'accesso, https://www.vaticanstate.va/phocadownload/leggi-decreti/Leggesullacittadinanzalaresidenzaelaccesso.pdf, pristupljeno stranici: 5. studenog 2022 godine

6. STJECANJE DRŽAVLJANSTVA U HRVATSKOM PRAVU

Prema čl.3. Zakona o hrvatskom državljanstvu, državljanstvo se stječe: 1. podrijetlom, 2. rođenjem na teritoriju RH, 3. prirođenjem, 4. međunarodnim ugovorima.

6.1. Ius sanguinis prema ZHD-u

Načelo ius sanguinis predstavlja temeljno načelo stjecanja hrvatskog državljanstva.

Dijete stječe hrvatsko državljanstvo temeljem načela ius sanguinis ako su oba roditelja u trenutku njegova rođenja hrvatski državljani. Također, podrijetlom stječe državljanstvo dijete čiji je jedan od roditelja u trenutku rođenja djeteta hrvatski državljanin, a dijete je rođeno u Republici Hrvatskoj. Čl. 4. t. 3. propisuje da hrvatsko državljanstvo stječe i dijete stranog državljanstva ili bez državljanstva kojeg su prema odredbama posebnog zakona posvojili hrvatski državljani.

Izmjenama ZHD-a iz 2019. godine koji je stupio na snagu 1. siječnja 2020. godine omogućeno je stjecanje hrvatskog državljanstva podrijetlom bez dobne granice od 18 godina (granica je bila propisana u prijašnjem ZHD – u) osobama rođenim u inozemstvu, čiji je jedan od roditelja u trenutku njezina rođenja hrvatski državljanin ako do navršene 21. godine života bude prijavljena u diplomatskoj misiji ili konzularnom uredu Republike Hrvatske u inozemstvu ili u matičnom uredu u Republici Hrvatskoj radi upisa u evidenciju kao hrvatski državljanin. Čl. 5. st. 2. propisuje da podrijetlom stječe hrvatsko državljanstvo i osoba starija od 21. godine života, rođena u inozemstvu čiji je jedan roditelj u trenutku njezina rođenja hrvatski državljanin, ako u roku od 3 godine od stupanja ZHD-a na snagu podnese zahtjev za upis u evidenciju hrvatskih državljana, a Ministarstvo unutarnjih poslova prethodno utvrdi da ne postoje zapreke iz čl. 8. st. 1. t. 5. Zakona. Dakle, osoba mora poštivati pravni poredak RH, podmiriti dospjela javna davanja i ne smiju postojati sigurnosne zapreke za njegov primitak u hrvatsko državljanstvo. Posljednjim izmjenama i dopunama iz 2021. godine došlo je do promjene roka s 2 na 3 godine. Ta izmjena se odnosi na čl. 5. st. 2. i čl. 30.a. st. 2. Do navedenih izmjena je došlo zbog otežanih uvjeta za podnošenje zahtjeva za stjecanje, odnosno utvrđivanje hrvatskog državljanstva uslijed pandemije COVID- 19. Velik broj osoba bio je onemogućen u podnošenju zahtjeva zbog epidemioloških mjera koje su bile na snazi pa samim time nije bila ostvarena svrha Zakona. Zbog tog razloga je bilo potrebno produžiti

rokove. Primjerice, u 2021. godini (do 30. rujna 2021.) 998 zahtjeva se odnosilo na čl. 5. st. 2. , a 150 zahtjeva na čl. 30.a. st. 2. [49]

Čl. 24. a. st. 1. propisuje: *„Osobe koje su hrvatsko državljanstvo stekle podrijetlom smatraju se hrvatskim državljanima od trenutka rođenja."*

6.2. Ius soli prema ZHD-u

Načelo ius soli prihvaćeno je kao supsidijarno načelo. Čl. 7. propisuje da hrvatsko državljanstvo stječe dijete koje je rođeno ili nađeno na području RH, ako su mu oba roditelja nepoznata ili su nepoznatog državljanstva ili su bez državljanstva. Djetetu će prestati hrvatsko državljanstvo ako se do navršene 14. godine njegova života utvrdi da su mu oba roditelja strani državljani. Svrha ove odredbe je zaštititi djecu kojoj prijeti opasnost da ostanu bez državljanstva. U vezi s time svakako treba spomenuti Konvenciju o pravnom položaju osoba bez državljanstva iz 1954. i Konvenciju o smanjenju slučajeva državljanstva iz 1961. koje su od ključne važnosti obzirom da uređuju područje bezdržavljanstva, a po pravnoj snazi su iznad Ustava.

6.3. Prirođenje (naturalizacija)

Zakon predviđa i stjecanje državljanstva prirođenjem, odnosno naturalizacijom. Stranac koji je podnio zahtjev za primanje u hrvatsko državljanstvo mora udovoljavati sljedećim uvjetima: 1. da je navršio 18 godina života, 2. da ima otpust iz stranog državljanstva ili da podnese dokaz da će otpust dobiti ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo. Smatrat će se da je udovoljeno pretpostavci iz točke 2. ako je zahtjev podnijela osoba bez državljanstva ili koja će ga prema zakonu zemlje čiji je državljanin izgubiti samim prirođenjem. U slučaju da strana država ne dopušta otpust ili za otpust pretpostavlja posebne pretpostavke kojima se ne može udovoljiti, dovoljna je izjava osobe koja je podnijela zahtjev da se pod pretpostavkom stjecanja hrvatskog državljanstva odriče hrvatskog državljanstva.

Zatim 3. da živi u Republici Hrvatskoj s prijavljenim boravkom 8 godina neprekidno do podnošenja zahtjeva i ima odobren status stranca na stalnom boravku. Točka 4. propisuje

[49] Nact prijedloga Zakona o izmjenama Zakona o hrvatskom državljanstvu, s Nacrtom konačnog prijedloga zakona, https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2021/Studeni/85%20sjednica%20VRH/85%20-%2010.doc , pristupljeno stranici: 1. prosinca 2022. godine

potrebu poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja. Osobe starije od 60 godina ne moraju ispunjavati tu pretpostavku. I prema točki 5. da poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirio dospjela javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za njegov primitak u hrvatsko državljanstvo.

ZHD poznaje i institut zajamčenja primitka u hrvatsko državljanstvo. Čl. 8a. glasi: *„Strancu koji je podnio zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo, a u trenutku podnošenja zahtjeva nema otpust iz stranog državljanstva ili nema dokaz da će otpust dobiti ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo, može se izdati zajamčenje primitka u hrvatsko državljanstvo ako udovoljava ostalim pretpostavkama iz čl.8.st.1.ovoga Zakona. Zajamčenje se izdaje s rokom važenja od dvije godine. "*

Čl. 24a. st. 2. glasi: *Prirođenjem hrvatsko državljanstvo stječe se danom uručenja rješenja o primitku u hrvatsko državljanstvo*. Prema čl. 24b.: *Osoba koja stječe hrvatsko državljanstvo prirođenjem daje svečanu prisegu. Tekst svečane prisege glasi: »Prisežem svoju čašću da ću se kao hrvatski državljanin/državljanka pridržavati Ustava i zakona te poštivati pravni poredak, kulturu i običaje u Republici Hrvatskoj*.« " Ministar nadležan za unutarnje poslove pravilnikom propisuje način i postupak davanja svečane prisege.

a.) Prirođenje maloljetnika

Zakon propisuje i uvjete stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem za maloljetno dijete. To su sljedeći uvjeti: 1. ako oba roditelja stječu državljanstvo prirođenjem, ili 2. ako prirođenjem stječe državljanstvo samo jedan od roditelja, a dijete živi u Republici Hrvatskoj i ima odobren stalni boravak, ili 3. ako jedan od roditelja stječe državljanstvo prirođenjem na temelju čl. 11. st. 1. ili čl. 16. Zakona, ili 4. ako prirođenjem stječe državljanstvo samo jedan od roditelja, drugi je bez državljanstva ili nepoznatog državljanstva, a dijete živi u inozemstvu. Takav zahtjev je ovlašten podnijeti roditelj uz pisanu suglasnost drugog roditelja ili skrbnik djeteta.

No postoje slučajevi u kojima zahtjev može podnijeti i samo jedan roditelj: 1. ako je drugi roditelj umro ili je proglašen umrlim, 2. ako je drugi roditelj lišen poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na odlučivanje o statusnim pitanjima djeteta, 3. ako na temelju sudske odluke samostalno ostvaruje roditeljsku skrb u cijelosti ili u tom dijelu odnosno ako drugom

roditelju miruje ostvarivanje roditeljske skrbi na temelju sudske odluke, 4.ako je drugom roditelju nepoznato boravište.

b.) Prirođenje pod povoljnijim uvjetima

Zakon o hrvatskom državljanstvu jamči određenim kategorijama osoba stjecanja državljanstva prirođenjem pod povoljnijim uvjetima.

1. Osoba koja je rođena na području RH i živi u RH te ima odobren stalni boravak može steći državljanstvo iako ne udovoljava uvjetima iz čl. 8.st.1. t. 3. i 4. (t. 3. da živi u RH s prijavljenim boravkom 8 godina neprekidno do podnošenja zahtjeva i ima odobren status stranca na stalnom boravku, t. 4. da poznaje hrvatski jezik i latinično pismo, hrvatsku kulturu i društveno uređenje).

2. Stranac koji je u braku s hrvatskim državljaninom i kojem je odobren stalni boravak i koji živi na području RH iako ne udovoljava uvjetima iz čl.8. st.1. t.1.- 4. (t.1. da je navršio 18 godina života, t. 2. da ima otpust iz stranog državljanstva ili da podnese dokaz da će otpust dobiti ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo, t. 3. da živi u RH s prijavljenim boravkom 8 godina neprekidno od podnošenja zahtjeva i ima odobren status stranca na stalnom boravku, t. 4. da poznaje hrvatski jezik i latinično pismo, hrvatsku kulturu i društveno uređenje).

3. Iseljenik i njegovi potomci iako ne udovoljavaju pretpostavkama iz čl. 8. st. 1. t. 2. - 4. Državljanstvo na takav način može steći i osoba koja je u braku sa iseljenikom ako godinu dana živi u Republici Hrvatskoj s odobrenim boravkom. Moraju se ispuniti uvjeti propisani u čl. 8. st. 1. t. 1. i 5. , odnosno da je navršio 18 godina života te da poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirio javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za primitak u hrvatsko državljanstvo. Iseljenikom se smatra[50] osoba koja se prije 8. listopada 1991. iselila s područja RH u namjeri da u inozemstvu samostalno živi. Iznimno, iseljenikom će se smatrati i pripadnik hrvatskog naroda koji se iselio s prostora u sastavu bivših država u kojima se, u vrijeme iseljenja, nalazilo i područje današnje Republike Hrvatske.

[50] U čl. 11. st. 5. propisano je tko se ne smatra iseljenikom. Iseljenikom se ne smatra osoba koja je iselila s područja Republike Hrvatske na temelju međunarodnog ugovora ili se odrekla hrvatskog državljanstva, osoba koja je promijenila prebivalište u druge države koje su u to vrijeme bile u sastavu državne zajednice kojoj je pripadala i Republika Hrvatska te osoba koja je iselila s područja Republike Hrvatske, a nije imala bivše hrvatsko republičko državljanstvo, odnosno zavičajnost na području Republike Hrvatske.

4. Stranac čije primanje u hrvatsko državljanstvo predstavlja interes za RH čak i ako ne udovoljava pretpostavkama iz čl. 8. st. 1. t. 1. - 4. Čl. 12 .st. 2. propisuje i način stjecanja državljanstva za bračnog druga stranca. Čl. 12. st. 3. glasi: ,, *Na zahtjev Ministarstva unutarnjih poslova, nadležno ministarstvo odnosno središnji državni ured daje obrazloženo mišljenje iz kojeg nedvojbeno proizlazi postojanje interesa Republike Hrvatske za primitak u hrvatsko državljanstvo stranca iz st.1. ovoga članka."*

7. SUDSKA PRAKSA

1.Prema sudskoj odluci UsI 1176/2021-6, donesenoj 2021. godine, Upravni sud u Rijeci poništio je rješenje Ministarstva unutarnjih poslova kojim je odbijen zahtjev tužitelja, državljanina Republike Slovenije za primitak u hrvatsko državljanstvo. Tužitelj se pozivao na čl. 16. st. 1. Zakona o hrvatskom državljanstvu (*Pripadnik hrvatskog naroda koji nema prebivalište u Republici Hrvatskoj može steći državljanstvo ako udovoljava pretpostavkama iz čl. 8. st. 1. t. 5.*). Tuženik je isticao da tužitelj nije na odgovarajući način dokazao pripadnost hrvatskom narodu. S druge strane, tužitelj je osporavao zakonitost tuženikove odluke ističući da mu je majka Hrvatica i hrvatska državljanka te je naveo i druge razloge zbog čega smatra da može biti tretiran pripadnikom hrvatskog naroda. Čl. 16. st. 2. propisuje način na koji se utvrđuje pripadnost hrvatskom narodu. Utvrđuje se ranijim deklariranjem te pripadnosti u pravnom prometu, navođenjem te pripadnosti u pojedinim javnim ispravama, zaštitom prava i promicanjem interesa hrvatskog naroda i aktivnim sudjelovanjem u hrvatskim kulturnim, znanstvenim i sportskim udrugama u inozemstvu. Prema st. 3. dokaze o pripadnosti ne mora priložiti osoba za čije je roditelje nesporno utvrđena pripadnost hrvatskom narodu. Spisu je bila priložena potvrda Hrvatskog društva Ljubljana o tužiteljevom angažmanu. Tuženik nije iznio uvjerljive razloge temeljem kojih smatra da potvrda ne predstavlja relevantno dokazno sredstvo. Sud je naložio tuženiku da o zahtjevu tužitelja za primitak u hrvatsko državljanstvo odluči polazeći od toga da je tužitelju utvrđena pripadnost hrvatskom narodu. [51]

2. Prema sudskoj odluci UsI 1100/2020-8, donesenoj 2021. godine, Upravni sud u Rijeci odbio je tužbeni zahtjev tužitelja kao neosnovan. Naime, državljanin Republike Kosovo podnio je zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstov pozivajući se na čl. 13. ZHD-a. Čl.13. se odnosi na prirođenje maloljetnog djeteta. Tuženik (Ministarstvo unutarnjih poslova) je isticao da tužitelji ne žive u Republici Hrvatskoj te da nije ispunjena pretpostavka iz čl.13.st.2. ZHD-a . S druge pak strane, tužitelji su osporavali zakonitost tuženikove odluke ističući da nisu bili u mogućnosti vratiti se u Hrvatsku iako su je kratkotrajno napustili zbog COVID pandemije, a upravo u tom periodu je obavljena operativna provjera. Sud je utvrdio da je tuženik osnovano zaključio da nisu ispunjene pretpostavke za stjecanje državljanstva prirođenjem na temelju čl. 13. st. 2. ZHD-a . Tužitelji su napustili Hrvatsku u listopadu 2019.

[51] UsI 1176/2021-6, dostupno na ius info: https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/UpSRHN2021UsIB1176A6, pristupljeno stranici: 6. studenog 2022. godine

godine, dakle prije COVID pandemije. Hrvatsku su napustili radi školovanja obzirom da su se školovali u Republici Kosovo, a ne radi COVID-a kako su isticali.[52]

3. *„U ovom slučaju radi se o sporu između Kunqian Catherine Zhu i Man Lavette Chen te Secretary of State for the Home Department koji je pred Europski sud došao u postupku povodom zahtjeva za donošenjem odluke o prethodnim pitanjima koje je postavio Immigration Appellate Authority."* [53] Dakle, gospodin i gospođa Chen zaposleni su u kineskom poduzeću koje je ujedno u vlasništvu gospodina Chena. Obzirom da par često putuje gospođa Chen odlučila je roditi u Belfastu kako bi dijete temeljem načela ius soli dobilo britansko državljanstvo. Nakon rođenja Catherine, preselila se u Cardiff. Catherine je stekla irsko državljanstvo i izgubila je pravo na kinesko državljanstvo što znači da se u Kini može zadržati maksimalno 30 dana. *„Bitno je napomenuti da je Catherine emocionalno i financijski ovisna o svojoj majci. Također, ona prima plaćene usluge zdravstvene skrbi i čuvanja djece. Gđa Chen je zaposlena i ne koristi javne fondove UK niti je izgledno da će ih u budućnosti koristiti. I majka i kćer su zdravstveno osigurane. Secretary of State for the Home Department odbio je izdati gđi Chen i Catherine dugotrajnu dozvolu za boravak u UK."*[54] Gospođa Chen obratila se Immigration Appellate Authority koji je potom postavio pitanja Europskom sudu.

Sažetak odluke:

„Svatko, tko je građanin Europske unije, (građanin EU je svatko tko ima državljanstvo jedne od država članica, presuda Baumbast) ima, na temelju čl. 18 (1) Ugovora o osnivanju, izravno primjenjivo pravo boravka u bilo kojoj od država članica. Priznanje tog prava ne ovisi o činjenici što građanin nije koristio svoje pravo kretanja između dvije države članice te se jedino na temelju te činjenice ne može smatrati potpuno unutarnjom situacijom. Ipak pravo boravka je ograničeno uvjetima propisanim Ugovorom i mjerama koje uređuju to pravo (poput Direktive 90/364 koja je bila primjenjiva u ovom slučaju). Jedan od uvjeta za priznavanje prava boravka (prema Direktivi o boravku 90/364 čije su odredbe sada sastavni dio Direktive o pravima građana 2004/38) je da građanin i članovi njegove obitelji budu zdravstveno osigurani za sve rizike u državi primateljici i da imaju dovoljno sredstava kako

[52] UsI 1100/2020-8, dostupno na ius info: https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/UpSRHN2020UsIB1100A8, pristupljeno stranici: 6. studenog 2022. godine

[53] C-200/02, presuda, dostupno na ius info: https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/EUPSUDSE201D19941019B200A02C , pristupljeno stranici:7. studenog 2022. godine

[54] Ibid

ne bi postali teret sustavu socijalne pomoći tijekom njihovog boravka. Ti uvjeti moraju biti u skladu s načelom proporcionalnosti. Dijete gospođe Chen,koje uzdržava njegova majka, gđa Chen, smatra se da ima dovoljno sredstava, iako sredstva nisu njegova. Prvo, takva interpretacija je u skladu sa zahtjevom da se temeljna načela poput slobode kretanja interpretiraju široko. Drugo, uvjet da sredstva budu upravo od djeteta nije nužan uvjet te stoga nije niti proporcionalan svrsi koja se želi postići tim uvjetom, već je dovoljno da osoba ta sredstva ima. Svrha koja se želi postići tim uvjetom je izbjegavanje ″nerazumnih″ tereta javnim financijama, a dijete gospođe Chen to nije s obzirom da ga ona uzdržava . Suprotna bi pak interpretacija dovela do neproporcionalnog ograničenja temeljnog prava na slobodu kretanja i boravka koji proizlaze iz čl. 18 Ugovora. Iako je gđa. Chen rodila dijete u Sjevernoj Irskoj kako bi ono dobilo državljanstvo druge države članice te putem prava na boravak zajamčenog europskim pravom i pravo na boravak u UK, gospođi Chen se ne može uskratiti boravišna dozvola na temelju zloporabe prava. Jedna država članica ne može propisivati dodatne uvjete za priznavanje državljanstva osobi koja je to državljanstvo već stekla u drugoj državi članici (presuda Micheletti). Stoga državljanstvo djeteta gospođe Chen mora biti priznato i u UK. Gospođi Chen također mora biti priznato pravo boravka jer dijete gospođe Chen ne bi moglo koristiti svoje pravo boravka u UK ukoliko i to pravo ne bi imao i njegov zakonski zastupnik tj. gđa. Chen." [55]

[55] Ibid

8. POVEZANOST MIGRACIJA I DRŽAVLJANSTVA

Kao što je već prethodno spomenuto, rimsko pravo razlikovalo je slobodne i neslobodne građane. Pitanje građanstva, prava, obveza i migracija postojalo je od davnina.

,, Međutim suvremeni fenomen masovnih migracija u zemlje Europske unije, uza sva pravna i opća društvena pitanja koja sa sobom nosi, na određeni način aktualizira srodnu problematiku koja je postojala i u rimskoj državi. " [56]

Migracije predstavljaju veoma osjetljivo pitanje u društvu. Zahvaljujući migracijama mnoge države su postale multikulturalne. [57] Multikulturalizam je vremenom postao neželjena pojava te sve češće dolazi do radikalnih antiimigrantskih stavova. Migracije otvaraju i pitanje demokracije. *,,Budući da na područje Europske Unije godišnje ulazi po stotinu tisuća izbjeglica, a 2015. godine dosegnut je vrhunac od preko milijuna, to nije samo izbjeglička nego politička kriza. Ona je već pokazala iznimno razorne učinke na demokratske procese u mnogim zemljama. Ako pođemo od Njemačke, tamo je dovela do gubitka vjerodostojnosti i postupnoga političkog zalaza moćne kancelarke koja je prije toga nepomućeno vladala u tri mandata. "* [58] Sasvim je sigurno da pitanje migranata izazive sukobe unutar država, ali i na međunarodnom planu.

Stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama (1999.) počinje se razvijati politika integracija na razini EU. Stvaranje zajedničke politike koja se tiče migracija dovela je do sve većeg uključivanja Europske Unije. Sve veća uloga Europske Unije se očituje i u financijskoj potpori. Europski fond za integraciju (2007. – 2013.) utemeljen je s ciljem pružanja potpore državama članicama u olakšavanju integracije migranata u europska društva i omogućivanje migrantima ispunjavanje uvjeta za boravak. Fond za azil, migracije i integraciju (AMIF) pruža financijsku potporu državama članicama od 2014. godine. [59]

---

[56] Held, Henrik-Riko; Orešković, Luka: Peregrini u rimskom pravu i suvremeni migranti- povijesna kontekstualizacija aktualne problematike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol.58 No.2, 2021., str.611., 612., https://hrcak.srce.hr/file/374066 , pristupljeno stranici: 8. studenog 2022.

[57] Zlatković Winter, Jelena: Državljanstvo, nacionalni identitet i migracije: europska perspektiva, Revija za sociologiju, Vol. 32 No. 1-2, 2001., str. 42., https://hrcak.srce.hr/file/227120 , pristupljeno stranici: 30. studenog 2022. godine

[58] Barišić, Pavo: Izazovi migracija za europsku demokraciju, str. 14. , 2019., https://hrcak.srce.hr/file/378071 , pristupljeno stranici: 30. studenog 2022. godine

[59] Lalić Novak, Goranka; Giljević Teo: Pravno i institucionalno uređenje integracije migranata u Republici Hrvatskoj- prema europskom modelu, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, Vol. X No.1, 2019. , str.165., 170., 171. , https://hrcak.srce.hr/file/325248 , pristupljeno stranici: 3. prosinca 2022.

Iako Hrvatsku karakterizira emigracija ipak je zabilježen trend povećanja broja migranata. Situacija u Hrvatskoj se razlikuje prije razdoblja ulaska u EU i poslije ulaska u EU. U fazi prije ulaska Hrvatske u EU, najznačajniji pravni propis bio je Zakon o azilu[60]. Značajna je uloga Hrvatskog crvenog križa koji pruža potporu pri integraciji pojedinaca u društvo. Bitno je spomenuti i ulogu Centra za mirovne studije koji pruža potporu kroz učenje hrvatskog jezika, različite radionice, pomoć djeci u učenju i sl. Ulaskom RH u EU pitanje integracije imigranata dobiva veći značaj. Doneseni su policy dokumenti vezani za integraciju migranata, a donesen je i Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti[61]. U praksi su ipak česti problemi integracije onih osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Problemi se javljaju na području zdravstvene zaštite, učenja hrvatskog jezika. [62]

Radikalisti smatraju kako je državljanstvo u opasnosti zbog migracija. Migracije svakako za sobom vuku razne negativne čimbenike među kojima se najčešće ističe gubitak nacionalnog i kulturnog identiteta. Svakako je potrebno prvenstveno zaštititi vlastite državljane, ali potrebno je naglasiti da državljanstvo ne predstavlja trajnu kategoriju koja je statična. Živimo u doba globalizacije i sve većeg protoka ljudi stoga zakonodavstvo treba biti u skladu sa suvremenim zahtjevima i izazovima koji se nameću. Pitanje državljanstva uvijek predstavlja aktualno pitanje. Integracija migranata je nužna, ali ovisi dosta s kojeg područja dolaze, kojim jezikom govore i sl.

Prema podacima iz 2020. godine, u EU je imigriralo 1,92 milijuna ljudi, a iz EU je emigriralo 0,96 milijuna ljudi.[63] Problem migrantske krize se pojavljuje od Arapskog proljeća, ali dakako migracije su postojale i prije 2011. godine. Razni su razlozi tako velikog broja imigranata, ali je svima ili barem većini zajednički bijeg od diktatorskih režima. [64]

Pitanje državljanstva kao i načini njegova stjecanja izazivaju oprečna mišljenja, a nekad čak i sukobe. Svugdje u svijetu dolazi do suprostavljenih strana kada se radi o državljanstvu. Države iznalaze razne načine kako bi doskočile tom problemu.

[60] Zakon o azilu, NN 79/07, 88/10, 143/13
[61] Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, NN 70/15, 127/17
[62] Lalić Novak, Goranka; Giljević Teo, op.cit. (bilj.57), str. 172. -178.
[63] Statistički podaci o migracijama u Europu, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_hr , pristupljeno stranici: 9.studenog 2022.
[64]Bježančević, Sanja, Migrantska kriza u Europskoj Uniji- izazovi, europska sigurnost i zaštita temeljnih prava, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol.40 No.3, 2019. , str.1236., https://hrcak.srce.hr/file/339656 , pristupljeno stranici: 9. studenog 2022. godine

2020. godine u New Delhiju došlo je do prosvjeda zbog donošenja novog Zakona o državljanstvu. Prosvjed je izazvao toliko burne reakcije da je bio praćen i ljudskim žrtvama. Naime, donošenje novog zakona je podrazumijevalo olakšavanje stjecanja državljanstva nemuslimanima iz susjednih zemalja koje imaju većinsko muslimansko stanovništvo. *Novi zakon omogućuje imigrantima hinduistima, Sikhima, budistima, džainistima, kršćanima i Parsima iz triju susjednih većinski muslimanskih zemalja pravo na dodjelu državljanstva po ubrzanoj proceduri. Kritičari ističu da je to protivno indijskom sekularnom ustavu i pokušaj marginalizacije muslimana, premda hinduistička nacionalistička stranka BJP to niječe.*[65]

14. amandman na Ustav SAD-a usvojen 1868. potvrdio je načelo ius soli. Sastoji se od 5 dijelova od kojih je prvi najznačajniji. U prvom dijelu se jamči državljanstvo svima koji su rođeni ili naturalizirani u SAD-u. Zatim se ističe da niti jedna država neće donositi ili provoditi zakon koji bi smanjio privilegije ili imunitete građana SAD-a. Također niti jedna država ne smije lišiti bilo koju osobu života, slobode ili imovine bez odgovarajućeg zakonskog postupka niti uskraćivati bilo kojoj osobi unutar svoje nadležnosti jednaku zaštitu zakona.[66] 14. amandman je imao za ulogu izjednačiti afroamerikance sa ostalim građanima. Predsjednik Trump tokom svog mandata je nastojao reformirati načelo ius soli, ali to se ipak nije dogodilo. Krivio je upravo načelo ius soli za privlačenje sve većeg broja imigranata.

Što se tiče načela stjecanja državljanstva, u Zapadnoj Europi, Australiji i Novom Zelandu ne postoji bezuvjetni ius soli. Također, Njemačka - odredišna zemlja mnogih imigranata, krajem 20. st. je napustila isključivo načelo ius sanguinis u korist uvjetnog načela ius soli. Njemačka je u potrazi za radnom snagom kako bi njemačko gospodarstvo nastavilo jačati. *Duldung* predstavlja trpljeni status, odnosno zahtjev osoba za azilom je odbijen, ali je njihova deportacija privremeno obustavljena. Njemačka Vlada želi promijeniti produživanje trpljenog statusa tako što će svatko tko živi u Njemačkoj najmanje 5 godina od 1. listopada 2022. godine dobiti novo pravo boravka na godinu i pol. Krajem 2021. godine u Njemačkoj je živjelo oko 240.000 osoba s *Duldungom.* Također, Vlada želi proširiti prednosti Plave karte i na zanimanja bez visoke stručne spreme (građevinari, kuhari, vozači kamiona itd). Također bi

[65] U New Delhiju sedmero mrtvih u nasilnim prosvjedima protiv Zakona o državljanstvu, 26.02.2020., dostupno na ius info: https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/40744, pristupljeno stranici: 9. studenog 2022. godine

[66] Legal Information Institute, 14th Amendment, https://www.law.cornell.edu/constitution/amendmentxiv, pristupljeno stranici : 8. studenog 2022. godine

i naturalizacija trebala biti moguća nakon 5 godina umjesto nakon 8 godina. Njemačka je dvojno državljanstvo dozvoljavala u iznimnim slučajevima, ali se i to planira reformirati. [67]

[67] https://www.dw.com/hr/njema%C4%8Dka-novim-pravilima-do-vi%C5%A1e-useljavanja/a-63946806 , pristupljeno stranici: 3. prosinca 2022.

9. ZAKLJUČAK

Institut državljanstva predstavlja pitanje koje je aktualno od davnina pa sve do danas. Obzirom na sveprisutnost rimskog prava i na hrvatsku pravnu tradiciju, zanimljivo je i bitno proučiti na koji način je bilo regulirano u prošlosti.

Proučavanjem svakog načela zasebeno uočavaju se manjkavosti i prednosti svakog od njih. Stoga nije ni čudo da su upravo načela jako čest predmet rasprava. Državljanstvo ne predstavlja jednu nepromjenjivu kategoriju koja je ista od rođenja pa sve do smrti.

Iako se državljanstvo uglavnom smatra kao nešto što se podrazumijeva i gdje ne bi trebali nastati problemi, u praksi ipak nije tako. Državljanstvo svakako treba odgovarati vremenu povećanih kretanja u kojemu živimo. Naravno, zakonodavac bi prvenstveno trebao imati na umu zaštitu vlastitih državljana. Potrebno je istaknuti i nužnost prilagodbe stranih državljana. Često se u medijima kritizira i uporno ističe kako migranti teško ili nikako ne prihvaćaju kulturu države u koju dolaze. Svakako je potrebno njegovati i isticati kulturu i tradiciju vlastite države. Potencijalni migranti se trebaju prilagoditi sredini u koju dolaze, ali pritom svakako treba imati na umu da se radi o demokratskoj državi koja jamči zaštitu ljudskih prava i sloboda.

Načela stjecanja državljanstva otvaraju brojna zanimljiva pitanja. Neka od njih su svakako pitanja diskriminacije žena u svijetu na temelju državljanstva, uređenje instituta državljanstva u svijetu, povezanost s migracijama i sl. Smatram da kombinacija načela predstavlja najbolje rješenje zbog toga što se iz svega prethodno napisanog jasno vidi da bi bilo jako teško primjenjivati samo jedno načelo. Svako načelo nesumnjivo ima mana i prednosti stoga je najbolje upotpunjivati jedno drugim kao što se nerijetko radi i kod drugih pravnih instituta. Iako se načelo ius soli smatralo jednostavnijim načinom stjecanja državljanstva, smatram da je najodrživije kao supsidijarno načelo. Primjena bezuvjetnog načela ius soli izazvala bi čitav niz problema budući da bi bilo dovoljno samo se roditi na području neke države. Državljanstvo između ostaloga predstavlja prava i obveze. Državljani svake države bi trebali biti aktivni, kritični i uključivi stoga smatram da se to najbolje može postići kroz kombinaciju načela. Slučajno rođenje na području neke države definitivno ne dovodi do jakog interesa za političkim i društvenim pitanjima.

10. LITERATURA

Knjige:

1. Borković, Ivo, Upravno pravo, VII. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Narodne novine, 2002.
2. Horvat, Marijan, Rimsko pravo, Pravni fakultet, Zagreb, 2002.

Međunarodni izvori:

1. Europska konvencija o državljanstvu, 1997. https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/Arhiva/136-5.pdf , pristupljeno stranici: 29.listopada 2022. godine
2. Opća deklaracija o pravima čovjeka, 1948. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2009_11_12_143.html, pristupljeno stranici: 29.listopada 2022. godine
3. Konvencija o pravima djeteta, https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf , pristupljeno stranici: 29. studenog 2022. godine
4. Konvencija o smanjenju slučajeva bezdržavljanstva, 1961. https://www.unhcr.org/hr/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/1961-konvencija.pdf , pristupljeno stranici: 29. listopada 2022. godine

Domaći izvori:

1. Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
2. Zakon o azilu, NN 79/07, 88/10, 143/13
3. Zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihove obitelji NN 121/17, 98/19, 84/21
4. Zakon o hrvatskom državljanstvu, NN 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21
5. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, NN 70/15, 127/17
6. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu NN 110 / 2015
7. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu NN 102 / 2019
8. Zakon o strancima, NN 130/20, 114/22

Članci s Interneta:

1. Abrams, Kerry: No More Blood, Debating Transformations of National Citizenhip, https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6718&context=faculty_scholarship , pristupljeno stranici: 2.studenog 2022. godine
2. Barišić, Pavo: Izazovi migracija za eurosku demokraciju, 2019., https://hrcak.srce.hr/file/378071 , pristupljeno stranici: 30. studenog 2022. godine
3. Bježančević, Sanja, Migrantska kriza u Europskoj uniji- izazovi, europska sigurnost i zaštita temeljnih prava, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol.40 No.3, 2019. , https://hrcak.srce.hr/file/339656 , pristupljeno stranici: 9. studenog 2022. godine
4. de Groot, Gerard- René; Vonk, Olivier: Acquisition of Nationality by Birth on a Particular Territory or Establishment of Parentage: Global trends regarding ius sanguinis and ius soli, 2018., https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40802-018-0118-5.pdf , pristupljeno stranici: 3. studenog 2022.godine
5. Domovnica, https://gov.hr/hr/domovnica/354 , pristupljeno stranici: 1. studenog 2022.
6. Dumbrava, Costica, Bloodlines and Belonging: Time to Abandon Ius Sanguinis, Debating Transformations of National Citizenship, https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-92719-0_16.pdf , pristupljeno stranici: 1. studenog 2022. godine
7. Ersbøll, Eva, Retain Ius Sanguinis But Not Take it Literally, Debating Transformations of National Citizenship, https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-92719-0_27.pdf, pristupljeno stranici: 2. studenog 2022. godine
8. Guštin, Matko, Državljanstvo kao temeljna odlika državnog suvereniteta u Republici Hrvatskoj s osvrtom na države Zapadnog Balkana i građanstvo Europske Unije, Paragraf: časopis za pravna i društvena pitanja Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Vol.3 No.1, 2019., https://hrcak.srce.hr/file/324655 , pristupljeno stranici: 27. listopada 2022. godine
9. Held, Henrik-Riko; Orešković, Luka: Peregrini u rimskom pravu i suvremeni migranti-povijesna kontekstualizacija aktualne problematike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol.58 No.2, 2021., https://hrcak.srce.hr/file/374066 , pristupljeno stranici: 8. studenog 2022.

10. Honohan, Iseult: Ius Soli Citizenship, EUDO CITIZENSHIP Policy Brief No.1, https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2010-08/docl_15230_663178382.pdf , pristupljeno stranici: 3. studenog 2022. godine
11. Kosnica Ivan, Državljanstvo i Opći građanski zakonik u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji od 1853. do 1879., Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 63 No. 5-6, 2013. , https://hrcak.srce.hr/file/171883, pristupljeno stranici 2.studenog 2022. godine
12. Kosnica, Ivan, Odnos državljanstva i nacionalne pripadnosti u Kraljevini SHS/Jugoslaviji, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 68 No.1, 2018., https://hrcak.srce.hr/file/288281 , pristupljeno stranici: 2. studenog 2022. Godine
13. Lalić Novak, Goranka; Giljević Teo: Pravno i institucionalno uređenje integracije migranata u Republici Hrvatskoj- prema europskom modelu, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, Vol. X No.1, 2019. , str.165., 170., 171. , https://hrcak.srce.hr/file/325248 , pristupljeno stranici: 3. prosinca 2022.
14. Legal Information Institute, 14th Amendment, https://www.law.cornell.edu/constitution/amendmentxiv,pristupljeno stranici : 8. studenog 2022. godine
15. Mignot, Jean-François, By soil and blood: Citizenship laws in the world, 2019. https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-02334206/ , pristupljeno stranici: 8.studenog 2022. godine
16. Nact prijedloga Zakona o izmjenama Zakona o hrvatskom državljanstvu, s Nacrtom konačnog prijedloga zakona, https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2021/Studeni/85%20sjednica%20VRH/85%20-%2010.doc , pristupljeno stranici: 1. prosinca 2022. godine
17. Petrak Marko, Rimsko pravo i hrvatska pravna tradicija, Latina et Graeca, Vol. 2 No.16, 2009. , https://hrcak.srce.hr/file/329776, pristupljeno stranici: 5.studenog 2022. godine
18. Sikirić Hrvoje, Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Tradicionalno XXXIII. Savjetovanje- Aktualnosti Hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 25., Organizator, Zagreb 2018., https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Sikiric_-__Zakon_o_medjunarodnom_privatnom_pravu%5B1%5D.pdf , pristupljeno stranici: 27. listopada 2022. godine
19. Staničić, Frane; Analysis of the legal framework concerning stateless persons and persons at risk of statelessness in Croatia (Analiza pravnog okvira koji se odnosi na osobe bez

državljanstva i osobe izložene riziku bez državljanstva u Hrvatskoj), 2020., https://www.refworld.org/pdfid/5f0c2deb4.pdf , pristupljeno stranici: 30. studenog 2022.

20. Staničić, Frane, Važnije promjene u hrvatskom državljanskom pravu nakon novele Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2011., Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol.33 No.2,2012., https://hrcak.srce.hr/file/158139 , pristupljeno stranici: 29.listopada 2022. godine
21. Stato della citta del Vaticano, CXXXI, Legge sulla cittadinza, la residenza e l'accesso, https://www.vaticanstate.va/phocadownload/leggi-decreti/Leggesullacittadinanzalaresidenzaelaccesso.pdf, pristupljeno stranici: 5. studenog 2022. godine
22. Puljko, Vjekoslav, Državljanstvo i vojna obveza, u : Pravni vjesnik Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2009. https://www.pravos.unios.hr/pfo/sites/default/files/Vjesnik-pdf/Izdanja/Pravni-vjesnik-2009-1.pdf , pristupljeno: 2. studenog 2022. godine
23. Statistički podaci o migracijama u Europu, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_hr , pristupljeno stranici: 9.studenog 2022.
24. Šikić, Marko, Pojmovnik, Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol.9 No.2., 2009., https://hrcak.srce.hr/file/200253, pristupljeno stranici: 27. listopada 2022. godine
25. Tanasoca, Ana: Disturbing Some, but Not All,Rights of Citizenship According to Ius Sanguinis, Debating Transformations of National Citizenship, https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-92719-0_28.pdf , pristupljeno stranici: 2. studenog 2022. godine
26. UNHCR, Državljanstvo i apatridnost: Priručnik za parlamentarce br.11–2005, http://archive.ipu.org/PDF/publications/nationality_cr.pdf, pristupljeno stranici:5. studenog 2022. godine
27. UNHCR, Gender discrimination and childhood statelessness, https://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/Gender-discrimination-childhood-statelessness-web.pdf , pristupljeno stranici: 3. studenog 2022. godine
28. UNHCR Hrvatska, Zaštita osoba bez državljanstva, https://www.unhcr.org/hr/gdje-radimo/zastita-osoba-bez-drzavljanstva , pristupljeno stranici: 27. listopada 2022.

29. U New Delhiju sedmero mrtvih u nasilnim prosvjedima protiv Zakona o državljanstvu, 26.02.2020., dostupno na ius info: https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/40744, pristupljeno stranici: 9. studenog 2022. godine
30. Zlatković Winter, Jelena: Državljanstvo, nacionalni identitet i migracije: europska perspektiva, Revija za sociologiju, Vol. 32 No. 1-2, 2001., str. 42., https://hrcak.srce.hr/file/227120 , pristupljeno stranici: 30. studenog 2022. godine
31. https://komunita.gov.mt/en/services/acquisition-of-citizenship/ , pristupljeno stranici: 1. prosinca 2022. godine
32. https://www.dw.com/hr/njema%C4%8Dka-novim-pravilima-do-vi%C5%A1e-useljavanja/a-63946806 , pristupljeno stranici: 3. prosinca 2022. godine
33. https://branitelji.gov.hr/mjere-14/nestale-osobe/nestale-osobe-u-domovinskom-ratu-834/834, pristupljeno stranici: 3. prosinca 2022. godine

Sudska praksa:

1. C-200/02, presuda, dostupno na ius info: https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/EUPSUDSE201D19941019B200A02C , pristupljeno stranici:7. studenog 2022. godine
2. UsI 1176/2021-6, dostupno na ius info: https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/UpSRHN2021UsIB1176A6, pristupljeno stranici: 6. studenog 2022. godine
3. UsI 1100/2020-8, dostupno na ius info: https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/UpSRHN2020UsIB1100A8, pristupljeno stranici: 6. studenog 2022. godine